

GRUND- OG NÆRHEDSNOTAT TIL FOLKETINGETS EUROPAUDVALG

1. november 2022

Europa-Kommissionens forslag til Europa-Parlamentet og Rådets direktiv om tilpasning af reglerne om civilretligt ansvar uden for kontraktforhold til kunstig intelligens (KOM (2022) 496)

1. Resumé

Europa-Kommissionen fremsatte d. 28. september 2022 et forslag til et direktiv om tilpasning af reglerne om civilretligt ansvar uden for kontraktforhold til kunstig intelligens (KOM (2022) 496). Direktivet har til formål at sikre, at ofre for skader forårsaget af kunstig intelligens-baserede produkter -og tjenester opnår samme beskyttelsesniveau som ofre for skader forårsaget af almindelige produkter. Samtidig skal harmoniserede foranstaltninger på EU-niveau forhindre fragmentering af det indre marked samt øge retssikkerheden for de virksomheder, der udvikler eller anvender kunstig intelligens. Dette skal bidrage til udbredelsen af pålidelig kunstig intelligens på det indre marked.

Direktivet fastlægger fælles regler for fremlæggelse af dokumentation for højrisiko kunstig intelligens-systemer. Dette skal gøre det muligt for sagsøgere at løfte bevisbyrden i erstatningssager. Direktivet fastsætter derudover fælles regler for bevisbyrden ved civilretlige erstatningskrav baseret på culpa – dvs. hvor skadevolder har forvoldt skaden ved en forsættelig eller uagtsom handling eller undladelse - for så vidt angår skader forårsaget af kunstig intelligens-systemer. Der etableres en afkræftelig formodning om manglende overholdelse, i tilfælde, hvor en sagsøgt ikke imødekommer en national domstols anmodning om fremlæggelse af dokumentation. Ligeledes etableres en afkræftelig formodning om forbindelse mellem sagsøgtets fejl og det output eller manglende output fra et kunstig intelligens-system, som fører til den pågældende skade. Formodningen finder anvendelse under visse betingelser.

Kommissionen skal efter fem år revurdere forslaget, herunder navnlig behovet for også at harmonisere regler om objektivi ansvar samt obligatorisk forsikring. Til dette formål skal medlemslandene indrapportere data til Kommissionen årligt.

Overordnet støtter regeringen ambitionen om at fastlægge regler om erstatningsansvar for skader forårsaget af kunstig intelligens-systemer,

herunder forslagens tilgang til håndtering af sådanne krav. Regeringen finder det vigtigt, at forslaget bidrager til en ansvarlig og etisk anvendelse af kunstig intelligens-løsninger og dataene bag disse. Regeringen finder det samtidig vigtigt, at sikre bedst muligt samspil med de generelle produktansvarsregler til gavn for myndigheder, virksomheder og forbrugere.

2. Baggrund

Europa-Kommissionen (Kommissionen) har den 28. september 2022 fremsat et forslag til et direktiv om tilpasning af reglerne om civilretligt ansvar uden for kontraktforhold (KOM (2022) 496) og en dertilhørende konsekvensanalyse. Forslaget blev oversendt til Rådet i dansk sprogversion den 30. september 2022. Forslaget har retsgrundlag i artikel 114 TFEU, som indeholder bestemmelser om vedtagelse af foranstaltninger med henblik på at sikre det indre markeds oprettelse og funktion. Forslaget behandles efter den almindelige beslutningsprocedure og vedtages med kvalificeret flertal i Rådet.

Forslaget udgør en del af en række af foranstaltninger på kunstig intelligens-området, der yderligere består af den allerede fremsatte forordning om kunstig intelligens samt den pågående revision af sektorspecifikke og horisontale produktsikkerhedsregler. Desuden er forslaget til dette direktiv fremsat sammen med et forslag til et nyt produktansvarsdirektiv, der erstatter det gældende direktiv nr. 85/7347EØF, i en pakke, der søger at tilpasse ansvarsreglerne til den digitale tidsalder, herunder til kunstig intelligens. Initiativerne er tæt forbundne og supplerer hinanden for at udgøre en overordnet effektiv ordning for civilretligt ansvar.

Det bemærkes, at kunstig intelligens-forordningen i sig selv også fastlægger regler, der skal mindske sikkerhedsrisici og beskytte grundlæggende rettigheder. Sådanne regler eliminerer imidlertid ikke sådanne risici fuldt ud, hvorfor der stadig kan opstå skader. Dette forslag vil finde anvendelse i disse tilfælde. Desuden vurderer Kommissionen, at effektive ansvarsregler giver økonomisk incitament til at overholde sikkerhedsreglerne som fastlagt i kunstig intelligens-forordningen. Ydermere skal forslaget bidrage til effektiv håndhævelse af kravene fremsat i kunstig intelligens-forordningen, idet manglende overholdelse af disse krav er en væsentlig udløser for lempelse af bevisbyrden. Forslaget er endvidere i overensstemmelse med de foreslåede generelle og sektorspecifikke produktsikkerhedsregler for kunstig intelligens-baserede maskinprodukter og radioudstyr.

Forslaget supplerer ydermere en række af Kommissionens forebyggende lovgivningsmæssige og tilsynsmæssige krav, der skal forhindre krænkelse af grundlæggende rettigheder, navnlig, forordningen om databeskyttelse,

forordningen om digitale tjenester samt EU-lovgivning om ikke-forskelsbehandling og ligebehandling. Dog skaber forslaget ikke nye erstatningskrav eller påvirker ansvarsfritagelserne i henhold til ovenstående retsakter.

Af forslagets begrundelse fremgår det, at eksisterende nationale regler om erstatningsansvar, der ofte er baseret på culpa, ikke egner sig til behandling af erstatningskrav for skader forårsaget af kunstig intelligens- produkter og tjenester, idet det kan være svært for skadelidte at løfte bevisbyrden. Erstatningsansvar uden for kontraktforhold omfatter erstatningskrav der ikke kan føres tilbage til en aftale mellem skadevolder og skadelidte. Forslaget fremsættes således blandt andet for at tage højde for de særlige karakteristika ved kunstig intelligens, herunder kompleksitet, autonomi og uigennemsigthed ('sorte boks'-effekten), der kan gøre det vanskeligt eller uoverkommeligt dyrt for skadelidte at identificere den ansvarlige person eller løfte bevisbyrden for et erstatningskrav.

Med forslaget følger en konsekvensanalyse, der er udarbejdet på baggrund af en offentlige høring og målrettede høringer i form af webinarer og bilaterale drøftelser med virksomheder og organisationer. Høringen bekræftede, at 'sorte boks'-effekten medvirker til, at skadelidte har sværere ved at bevise skyld og årsagssammenhæng, ligesom der kan være usikkerhed om, hvordan nationale domstole vil fortolke og anvende de eksisterende regler i sager om kunstig intelligens. Samtidig fremgik en bekymring i forhold til konsekvenserne af enkelte medlemsstaters lovgivningsmæssige foranstaltninger til tilpasning af ansvarsregler, herunder hvordan den følgende fragmentering vil påvirke virksomhedernes omkostninger og hæmme udbredelsen af kunstig intelligens i EU.

3. Formål og indhold

Forslaget har til overordnet formål at styrke funktionen af det indre marked gennem fastlæggelsen af harmoniserede krav til visse aspekter af civilretligt ansvar uden for kontraktforhold for skader, der er forårsaget af kunstig intelligens-baserede produkter og tjenester. Kommissionen vurderer, at manglende harmonisering af regler for erstatning for sådanne skader vil resultere i at såvel udbydere og brugere af kunstig intelligens-systemer som skadelidte risikerer at stå overfor 27 forskellige ansvarsordninger. De afledte konsekvenser af dette vil være forskellige beskyttelsesniveauer samt forvredet konkurrence blandt virksomheder fra forskellige medlemslande.

Forslaget skal sikre, at skadelidte (fysiske personer, virksomheder og andre offentlige eller private enheder) har adgang til samme beskyttelsesniveau som ofre for skader forvoldt uden inddragelse af kunstig intelligens for derved at sikre tillid til og fremme udbredelsen af kunstig intelligens. Således skal forslaget bidrage til beskyttelsen af retten til effektive

retsmidler og til en upartisk domstol (artikel 47, EU's charter om grundlæggende rettigheder) og giver incitament til, at forebygger skader.

Direktivforslaget indeholder derfor fælles regler om fremlæggelse af beviser og afkræftelig formodning om manglende overholdelse, og har til formål at sikre, at personer der søger erstatning for skader forårsaget af kunstig intelligens systemer, har de rette midler til at identificere potentielt ansvarlige personer og relevante beviser til at understøtte deres krav. Således får nationale domstole ret til at kræve, at der fremlægges relevante beviser for højrisiko kunstig intelligenssystemer, der er mistænkt for at have forvoldt en skade. En sådan anmodning kan udelukkende rettes til sagsøgte med forpligtelser under kapitel 2 i kunstig intelligensforordningen. Disse forpligtelser henviser til de krav, som højrisiko-AI-systemer skal opfylde, navnlig krav til træning af modeller og data, gennemsigtighedskrav, krav om menneskeligt tilsyn, krav til nøjagtighed, robusthed og cybersikkerhed.

Samtidig fastlægger direktivet regler om en såkaldt afkræftelig formodning om årsagsforbindelse i tilfælde af fejl. Fejl kan f.eks. fastslås ved sagsøgtes manglende overholdelse af en pligt til at udvise rettidig omhu efter EU-retten eller national ret, dvs. manglende overholdelse af en krævet standard for adfærd, der skal forhindre skade på anerkendte retlige interesser såsom liv, integritet, ejendom og grundlæggende rettigheder. Årsagsforbindelsen etableres mellem sagsøgtes fejl og det output, det skadeforvoldende kunstig intelligens-system genererer, eller dets manglende output. Formodningen om årsagsforbindelse gælder for alle kunstig intelligens systemer, men kun for højrisiko kunstig intelligens systemer når sagsøger kan påvise, at udbyderen eller brugeren ikke har opfyldt visse udvalgte krav i kunstig intelligens-forordningen.

Dertil indeholder forslaget en målrettet revisionsmekanisme, der skal revurdere behovet for at harmonisere det objektive ansvar for kunstig intelligens-brugssager med en særlig risikoprofil, potentielt kombineret med en obligatorisk forsikring.

Desuden indbygges et overvågningsprogram i forslaget, der skal give Kommissionen oplysninger om hændelser relateret til kunstig intelligens-systemer, og som skal bidrage til at fastslå om yderligere foranstaltninger, herunder harmoniserede regler om objektivi ansvar, er nødvendige.

Forslaget er bygget op omkring otte artikler:

Artikel 1: Genstand og anvendelsesområde

Forslaget finder anvendelse på civile retlige erstatningskrav uden for kontraktforhold - dvs. når et erstatningskrav ikke kan føres tilbage til en aftale mellem skadevolder og skadelidte - der forårsages af et kunstig intelligens-system. Således fastsættes fælles regler for følgende:

- Fremlæggelsen af dokumentation for højrisiko kunstig intelligens-systemer for at muliggøre for sagsøgere at underbygge et civilretligt erstatningskrav uden for kontraktforhold.
- Bevisbyrden af tilfælde af civilretlige erstatningskrav uden for kontraktforhold, der er baseret på culpa og indbringes for nationale domstole for kunstig intelligens-forvoldte skader.

Den valgte løsningsmodel skal sikre, at skadelidte (fysiske personer, virksomheder og andre offentlige eller private enheder) har adgang til samme beskyttelsesniveau som ofre for skader forvoldt uden inddragelse af kunstig intelligens for derved at sikre tillid til og fremme udbredelsen af kunstig intelligens. Således skal forslaget bidrage til beskyttelsen af adgangen til effektive retsmidler og til en upartisk domstol (artikel 47, EU's charter om grundlæggende rettigheder) og give incitament til at forebygger skader.

Mens forslagets første fase søger at nå forslagets mål med en minimalt invasiv tilgang, omfatter anden fase en fornyet vurdering af behovet for strengere og/eller mere omfattende foranstaltninger. Desuden indbygges et overvågningsprogram i forslaget, der skal give Kommissionen oplysninger om hændelser relateret til kunstig intelligens-systemer, og som skal bidrage til at fastslå, om yderligere foranstaltninger, herunder harmoniserede regler om objektivt ansvar, er nødvendige.

Det fremgår blandt andet af forslaget, at direktivet ikke berører EU-retlige regler om betingelserne for erstatningsansvar på transportområdet, ej heller de fastsatte regler i retsakter om digitale tjenester.

Artikel 2: Definitioner

Definitionerne indeholdt i forslaget følger definitionerne i kunstig intelligens-forordningsforslaget for således at sikre konsistens mellem de to. Dette gælder definitionerne af "AI-system", "højrisiko-AI-system", "udbyder" og "bruger".

Desuden følger det af definitionen af "sagsøger", at erstatningssøgsmål ikke blot kan anlægges af skadelidte, men også af personer der er indtrådt i skadelidtes rettigheder, fx et forsikringsselskab eller arvinger efter en afdød skadelidt (artikel 2(b)). Med henblik på at sikre skadelidte flere muligheder for at få deres krav vurderet af en domstol, kan erstatningssøgsmål efter forslaget desuden anlægges som et gruppesøgsmål af en person, der handler på vegne af en eller flere skadelidte i overensstemmelse med EU-retten eller national ret. "Pligt til rettidig omhu" defineres ligeledes.

Artikel 3: Fremlæggelse og sikring af beviser og afkræftelig formodning om manglende overholdelse af rettidig omhu

Artikel 3 fastsætter en række midler, der er tiltænkt at gøre personer, der søger erstatning på baggrund af skader forårsaget af højrisiko kunstig intelligens-systemer, i stand til at identificere *dels* potentielt ansvarlige personer, *dels* relevante beviser for et krav samt at udelukke uretmæssigt identificerede potentielt sagsøgte for at spare tid og omkostninger for parterne og reducere sagsbyrden for domstolene.

Forslaget skal sikre, at der under en retssag er mulighed for at pålægge en sagsøgt at fremlægge relevant dokumentation om højrisiko kunstig intelligens-systemer, der er mistænkt for at have forvoldt skade (såkaldt *edition*). Pålæg om at fremlægge bevis målrettes enten udbyderen af det pågældende system, en person der er underlagt dennes forpligtelser eller en bruger i henhold til kunstig intelligens-forordningen. Pålæg om at fremlægge bevis kan ikke meddeles parter, der ikke er underlagt forpligtelser i kunstig intelligens-forordningen. Muligheden for at anmode en national domstol om at pålægge sagsøgte at fremlægge beviser forudsætter, at sagsøger forinden har gjort passende bestræbelser (alle forholdsmæssige forsøg) på at indsamle disse.

Endvidere får nationale domstole mulighed for at træffe afgørelse om sikring af bevismidler.

Der lægges i forslaget op til, at pålæg om at fremlægge eller sikre beviser kun udstedes, i det omfang det er nødvendigt og forholdsmæssigt for at understøtte et potentielt erstatningskrav. Den nationale domstol skal ifølge forslaget desuden i relevante tilfælde træffe specifikke foranstaltninger med henblik på at beskytte parternes legitime interesser, herunder forretningshemmeligheder og fortrolige oplysninger.

Den person, der pålægges at fremlægge eller sikre beviser skal have adgang til passende proceduremæssige retsmidler som svar på sådanne pålæg.

Endelig foreslås det at indføre en formodning om manglende overholdelse af pligten til at udvise rettidig omhu, såfremt en sagsøgt ikke efterkommer et pålæg om at fremlægge eller sikre beviser. Sagsøgte skal have adgang til at afkræfte denne formodning.

Artikel 4: Afkræftelig formodning om årsagsforbindelse i tilfælde af fejl

Artikel 4 fastlægger, at nationale domstole skal antage, at der er årsagsforbindelse mellem en sagsøgts fejl, der kan bestå i manglende overholdelse af en pligt til at udvise rettidig omhu i henhold til EU-retten eller national ret, og det output eller manglende output, som det pågældende system genererer eller ikke genererer. Dette gør sig gældende, såfremt følgende tre betingelser er opfyldt:

- Sagsøger har godtgjort, eller domstolen har lagt til grund, at sagsøgte eller en person, hvis adfærd sagsøgte er ansvarlig for, ikke har overholdt en pligt til at udvise rettidig omhu, der har til direkte formål at beskytte mod den pågældende skade.
- Det kan på baggrund af sagens omstændigheder anses for rimelig sandsynligt, at sagsøgtets fejl har påvirket enten det output, som kunstig intelligens-systemet genererer, eller dets manglende output.
- Sagsøger har godtgjort, at enten det output, kunstig intelligens-systemet genererer, eller dets manglende output har givet anledning til skaden.

Denne formodning om årsagssammenhæng finder anvendelse, når en national domstol finder det uforholdsmæssigt vanskeligt for sagsøger selv at bevise årsagssammenhængen. Det foreslås derudover, at i tilfælde af et erstatningskrav mod en sagsøgt, der har anvendt kunstig intelligens-systemet i forbindelse med en personlig, ikke-erhvervsmæssig aktivitet, finder formodningen kun anvendelse, hvis sagsøgte væsentligt har grebet ind i betingelserne for kunstig intelligens-systemets drift, eller hvis sagsøgte var forpligtet til og i stand til at fastlægge betingelserne for kunstig intelligens-systemets drift og undlod at gøre dette.

Såfremt erstatningskravet omhandler en udbyder af et højrisiko kunstig intelligens-system eller en person, der er underlagt dennes forpligtelser i henhold til kunstig intelligens-forordningen, gør antagelsen om årsagsforbindelse sig udelukkende gældende, hvis sagsøger har påvist manglende opfyldelse af visse krav i kunstig intelligens-forordningen. Det drejer sig navnlig om krav til træning af modeller og data, gennemsigtighedskrav, krav om menneskeligt tilsyn, krav til nøjagtighed, robusthed og cybersikkerhed samt krav om at foretage korrigerende foranstaltninger eller tilbagekalde et system. Desuden skal sagsøgtes overholdelse af relevante forpligtelser ses i lyset af risikostyringssystemet og dets resultater.

Det foreslås, at direktivet skal indeholde en undtagelse fra formodningen om årsagssammenhængen, hvis der er tale om et højrisiko kunstig intelligens-system og sagsøgte påviser, at der foreligger tilstrækkelig dokumentation og ekspertise til rådighed for sagsøger til at bevise årsammenhængen.

Det foreslås, at sagsøgte skal have adgang til at afkræfte formodningen om årsagssammenhæng.

Artikel 5: Evaluering og målrettet revision

Kommissionen forpligtes til senest fem år efter udløbet af gennemførelsesperioden for dette direktiv at tage dets anvendelse op til

revision og forelægge en rapport for Europa-Parlamentet, Rådet og Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg. Rapporten kan ledsages af et lovforslag hvis relevant. Rapporten skal navnlig tage højde for om artikel 3 og 4 har haft den ønskede effekt. Desuden bør det evalueres, hvorvidt regler om objektivt ansvar er hensigtsmæssige samt hvorvidt der er behov for obligatorisk forsikringsdækning.

Udarbejdelsen af ovenstående rapport understøttes af et overvågningsprogram udarbejdet af Kommissionen. Overvågningsprogrammet skal præcisere hvordan og hvor ofte data og anden dokumentation skal indsamles, og ligeledes hvilke foranstaltninger medlemslandene og Kommissionen selv skal træffe for at muliggøre dataindsamling-og analyse. I den henseende skal medlemslandene senest ved udgangen af det andet år efter gennemførelsesperiodens udløb meddele Kommissionen relevant data og dokumentation, og derefter ved udgangen af hvert efterfølgende år.

Artikel 6: Ændring af direktiv (EU) 2020/1828

Artikel 6 indeholder bestemmelser om at indsætte en reference til direktivet om kunstig intelligens-ansvar som punkt 67 i bilaget til Europa-Parlamentet og Rådets direktiv (EU) 2020/1828 af 25. november 2020 om adgang til anlæggelse om gruppesøgsmål til beskyttelse af forbrugernes kollektive interesser om ophævelse af direktiv 2009/22/EF. Dermed gør forslaget det muligt at rejse kollektive søgsmål angående AI-ansvar.

Artikel 7: Gennemførelse

Det fremgår, at medlemslandene, når de vedtager de nødvendige love og administrative bestemmelser for at leve op til kravene i dette direktiv, forpligtes til straks at meddele Kommissionen teksten til disse love og bestemmelser. Lovene og bestemmelserne skal indeholde en reference til dette direktiv eller alternativt ledsages af en sådan reference ved offentliggørelse. Dette skal finde sted senest to år efter direktivets ikrafttrædelse.

Artikel 8: Ikrafttræden

Direktivet træder i kraft tyve dage efter dets offentliggørelse i *Den Europæiske Unions Tidende*.

4. Europa-Parlamentets udtalelser

Europa-Parlamentet har endnu ikke forholdt sig til det konkrete forslag. Dog vedtog Europa-Parlamentet d. 20. oktober 2020 en lovgivningsmæssig initiativbeslutning (2020/2014(INL)), hvori man anmodede Kommissionen om at vedtage et forslag til en ansvarsordning for kunstig intelligens i henhold til artikel 114 TFEUF.

Samtidig udtrykte Europa-Parlamentet i dets beslutning om kunstig intelligens i en digital tidsalder af 3. maj 2022 bekymringer over såvel vanskeligheden ved at bevise skyld og årsagssammenhæng for ofre for skader forårsaget af kunstig intelligens, som over konsekvenserne af modstridende fortolkninger af eksisterende ansvarsregler i medlemslandene samt udviklingen af forskellige nationale lovgivninger på området.

5. Nærhedsprincippet

Kommissionen vurderer, at forslagets mål ikke i tilstrækkelig grad kan opfyldes på nationalt plan. Uden foranstaltninger på EU-plan er der risiko for, at enkelte medlemslande udvikler egne regler, som potentielt kan være divergerende eller modstridende.

Nationale strategier for kunstig intelligens viser, at samtlige medlemslande enten overvejer eller konkret planlægger lovgivning om civilretligt ansvar for kunstig intelligens. En sådan tilpasning af nationale ansvarsreglerne vil føre til yderligere fragmentering og øgede omkostninger for virksomheder på tværs af EU.

Ovenstående vil særligt påvirke de virksomheder, der opererer på tværs af EU-lande, idet disse vil pålægges yderligere juridiske oplysninger, risikostyringsomkostninger samt opleve mistede indtægter. Derudover vil virksomhederne i kraft af forskellige nationale regler om erstatningskrav for skader forårsaget af kunstig intelligens opleve øgede transaktionsomkostninger. Det bemærkes desuden, at retssikkerhed og fragmentering i uforholdsmæssig høj grad vil påvirke nystartede virksomheder og SMV'er.

På baggrund af ovenstående er det Kommissionens vurdering, at harmoniserede tiltag på EU-plan vil afhjælpe fragmentering og øge retssikkerhed i forhold til eksponering for erstatningsansvar og derved forbedre betingelserne for udrulning og udvikling af kunstig intelligens-teknologier i EU markant. Desuden fremgår det af forslaget, at udelukkende en indsats på EU-niveau kan tilvejebringe det ønskede resultat om at fremme forbrugernes tillid til kunstig intelligens-produkter og tjenester, idet en sådan indsats vil sikre et konsekvent mindste

beskyttelsesniveau for alle ofre, enkeltpersoner såvel som virksomheder, samt konkrete incitamentter til at forebygge skader og sikre ansvarlighed.

Regeringen er enig i Kommissionens vurdering af, at nærhedsprincippet er overholdt, idet formålet bedst opnås ved regulering på EU-niveau.

6. Gældende dansk ret

Dansk rets almindelige erstatningsregler

Der findes ikke i dansk ret særlige regler for erstatningsansvar for skader forvoldt af kunstig intelligens, og spørgsmålet om erstatningsansvar afgøres derfor efter reglerne om produktansvar, og alternativt de almindelige erstatningsretlige regler.

Produktansvarsloven og det ulovbestemte produktansvar finder anvendelse, når skaden forvoldes af et defekt produkt. Det er uafklaret, hvorvidt kunstig intelligens i sig selv kan anses for at være et produkt efter produktansvarsreglerne. Hvis kunstig intelligens indgår som en del af et produkt, f.eks. en robot, kan skader, som forvoldes, dog være omfattet af reglerne.

Hvis skaden ikke er forvoldt af et defekt produkt, vil erstatningsspørgsmålet i stedet skulle afgøres efter de almindelige erstatningsretlige regler.

Efter dansk rets almindelige erstatningsregler er det en betingelse for at få tilkendt erstatning, at der foreligger et ansvarsgrundlag. Det er således hovedreglen, at en person kun kan ifalde erstatningsansvar, hvis den pågældende har handlet culpøst, dvs. personen har forvoldt skaden ved en forsætlig eller uagtsom handling eller undladelse.

Dansk erstatningsret bygger endvidere på det princip, at der som hovedregel kun kan kræves erstatning, når skadelidte har lidt et tab, dvs. er blevet påført en økonomisk skade. Herudover er der på visse helt særlige områder fastsat regler om godtgørelse for ikke-økonomisk skade, f.eks. godtgørelse for svie og smerte, godtgørelse for varigt mén og godtgørelse for tort.

Det er endvidere en betingelse for at ifalde erstatningsansvar, at der foreligger den nødvendige forbindelse mellem den indtrådte skade og det ansvarspådragende forhold. Erstatningsansvar forudsætter således, at der er årsagssammenhæng mellem den skadevoldende adfærd og den pågældende skade.

Herudover forudsætter et erstatningsansvar, at der foreligger såkaldt adækvans (påregnelighed). Herved forstås, at den ansvarspådragende adfærd skal kunne have forøget risikoen for, at den pågældende skade indtræder. Skader, der er helt atypiske eller tilfældige i forhold til den risiko, som skadevolders adfærd har fremkaldt, falder dermed uden for erstatningspligten.

Erstatning opgøres på baggrund af det tab, som skadelidte bevisligt har lidt. I overensstemmelse med dansk rets almindelige regler om bevisbyrde ved skader forvoldt uden for kontrakter, bærer skadelidte som udgangspunkt bevisbyrden for, dels at der er lidt et tab, dels størrelsen heraf.

7. Konsekvenser

Lovgivningsmæssige konsekvenser

Forslaget indebærer lovgivningsmæssige konsekvenser. Det vurderes på det foreliggende grundlag, at der bl.a. vil være behov for at indføre særlige regler om parters og tredjepersoners fremlæggelse af oplysninger (edition) i sager omfattet af direktivet samt om bevisbyrden i sådanne sager, som udgangspunkt i særlovgivningen.

Økonomiske konsekvenser

Statsfinansielle konsekvenser

Forslaget forventes at kunne medføre statsfinansielle konsekvenser, som fortsat er under afklaring. Det forventes, at de foreslåede regler vil kunne føre til, at der rejses flere sager ved domstolene, samt at behandlingen af sagerne kan blive mere tidskrævende, herunder hvis der er behov sagkyndig bevisførelse.

Derudover forventes forslaget at medføre administrative omkostninger for offentlige myndigheder i forbindelse med udarbejdelsen af Kommissionens overvågningsprogram, hvor medlemslandene forpligtes til at indsende relevante data og dokumentation til brug for Kommissionens rapport. Det bemærkes, at afledte nationale udgifter som følge af EU-retsakter afholdes inden for de berørte ministeriers eksisterende bevillingsramme, jf. budgetvejledningens bestemmelser herom.

Samfundsøkonomiske konsekvenser

Forslaget forventes at kunne tilvejebringe positive samfundsøkonomiske konsekvenser. Ved at sikre, at ofre for skader forvoldt af kunstig intelligens-systemer får adgang til effektiv erstatning på niveau med ofre for skader forvoldt af almindelige produkter, vil de fremsatte regler fremme tilliden til kunstig intelligens og andre digitale teknologier i samfundet. En styrket tillid blandt borgerne forventes ligeledes at gavne

alle virksomheder i kunstig intelligens-værdikæden, idet dette vil sætte tempo på udbredelsen af kunstig intelligens-baserede produkter og tjenester og sikre et velfungerende indre marked for kunstig intelligens.

Erhvervsøkonomiske konsekvenser

Forslaget forventes at medføre erhvervsøkonomiske konsekvenser.

Konsekvensanalysen, der ledsager forslaget, skønner at målrettet harmonisering på det civile område for kunstig intelligens vil øge produktionsværdien af grænseoverskridende handel med 5-7 procent. Samtidig skønnes det på grundlag af den samlede værdi af EU's marked for kunstig intelligens, der berøres af ansvarsrelaterede problemer, at de fremsatte regler vil generere en yderligere markedsværdi på mellem ca. 500 mio. og 1,1 mia. euro.

Ved erstatningskrav omhandlende ikke-højrisikosystemer forventes sagsøgte virksomheder at opleve administrative omkostninger og øgede omkostninger forbundet med at bevise de nødvendige kendsgerninger i en sag om erstatningskrav, idet ansvaret for dette i henhold til direktivet ligger hos den, der har forvoldt skaden fremfor hos offeret. Dette vil navnlig komme i form af omkostninger forbundet med opbevaring af og fremlæggelse af dokumentation til de nationale domstole. Derudover må der forventes at være omkostninger til sagsanlæg og muligvis en kommende form for frivillig AI-ansvarsforsikring. De egentlige omkostninger er fortsat under afdækning.

Såfremt et erstatningskrav omhandler en skade forvoldt af et højrisiko kunstig intelligens-system, må man antage, at de potentielle omkostninger forbundet med at fremskaffe dokumentation og dermed løfte bevisbyrden under henholdsvis artikel 3 og 4 i en vis udtrækning allerede er medregnet i omkostningerne forbundet med kunstig intelligens-forordningen. Det skyldes, at disse aktører i kunstig intelligens-forordningen pålægges at udarbejde og opbevare teknisk dokumentation, samt have et risikostyringssystem og opbevare logfiler om AI-systemets ageren. Derudover, må det formodes, at der kan være omkostninger forbundet med at afkræfte formodningen om årsagssammenhæng i artikel 4.1, herunder sagsomkostninger.

Andre konsekvenser og beskyttelsesniveauet

Forslaget forventes at kunne forbedre beskyttelsesniveauet for borgere og virksomheder, idet de foreslåede regler vil sikre et konsekvent mindste beskyttelsesniveau samt konkrete incitamenter for udbydere til at forebygge skader og sikre ansvarlighed. Derudover skal forslaget bidrage til opretholdelsen af en række grundlæggende rettigheder som fastlagt i EU's charter om grundlæggende rettigheder, herunder særligt retten til effektive retsmidler og en upartisk domstol (artikel 47).

8. Høring

Forslaget har været sendt i høring i EU-specialudvalget for konkurrenceevne, vækst og forbrugerspørgsmål samt i specialudvalget for politimæssigt og retligt samarbejde med frist for bemærkninger d. 14. oktober 2022. Der er indkommet høringssvar fra Dansk Metal, Forbrugerrådet Tænk, Forsikring & Pension, Dansk Erhverv og Dansk Industri.

Generelle bemærkninger

Akademikerne hilser de to ansvarsdirektiver om hhv. AI-ansvar og ansvar for defekte produkter velkomne. I takt med udbredelsen af anvendelse af AI-software og systemer, vil en bedre beskyttelse af brugere kunne bidrage til yderligere at fremme anvendelsen af AI, hvor der både opnås tryghed ved anvendelse af AI-systemer og software, som er produceret i og uden for EU.

Akademikerne bemærker, at formålet med direktivforslaget er at fremme tilliden til AI ved at tage hånd om de risici, der knytter sig til brugen af AI. EU-Kommissionen fastslår, at de eksisterende ansvarsregler ikke i tilstrækkeligt omfang håndterer skader forårsaget af AI-produkter og tjenester. Desuden er det ofte dyrt og vanskeligt at bevise for de personer, som har lidt skade. Endelig er den eksisterende nationale regulering fragmenteret, hvilket fører til øgede omkostninger for AI-producenter og brugervirksomheder.

Akademikerne støtter målet om at indføre fælles EU-regulering, der skal gøre det lettere for personer at få erstatning for skader forårsaget af AI-produkter og tjenester.

Dansk Erhverv (DE) er grundlæggende af den holdning, at man i videst muligt omfang bør arbejde med kongruens i lovgivningsarbejdet, at regulering som udgangspunkt bør være teknologineutralt, og at der bør være taget stilling til, om myndighederne har mulighed for effektivt at håndhæve loven. Som erhvervsorganisation er DE ikke bekendt med sager ved domstolene, der udviser de udfordringer ift. påvisning af kausalitet, som forslagets artikel 4 sigter mod at løse.

DE finder, at den teknologiske udvikling sker i meget højt tempo, og mener derfor, at regulering bør være teknologineutral.

Dansk Industri (DI) er generelt positive over for hensigten bag Kommissionens forslag til AI Liability Act. Det er positivt, at forslaget søger at lette bevisbyrden for brugere, som er forvoldt skade af defekte produkter, der involverer AI-systemer. DI ønsker, at brugere føler sig

trygge ved brug af produkter og tjenester, der involverer AI-systemer, hvad enten det er forbrugere eller virksomheder. Samtidig er DI dog meget bekymret over forslaget til at sikre brugerne og mener, at forslaget i nuværende form kan have negativ indflydelse på producenterne innovations- og konkurrenceevne. Det er afhørende at sikre balance mellem brugernes rettigheder og producenterne rettigheder.

Dansk Metal bemærker, at Kommissionen ønsker, at forbrugere af AI-produkter i fremtiden skal have det samme beskyttelsesniveau som forbrugere af traditionelle teknologier. Dette skal blandt andet opnås ved at gøre det nemmere for ofre for AI-relaterede skader at få erstatning. Dansk Metal er positive over for Kommissionens fokus på at håndtere udfordringen med hvem der er ansvarlige ved AI-relaterede skader. Ligeledes er Dansk Metal glade for, at Kommissionen søger at skabe en balance mellem beskyttelse af forbrugere og fremme af innovation. Kommissionen fremhæver selv, at europæiske virksomheder anser udfordringen med retligt ansvar relateret til brugen af AI som en af de tre største barrierer for at gøre brug af teknologien. Direktiver søger at fjerne den barriere, hvilket i ens optik er positivt, idet brugen af ny teknologi er afgørende for at skabe øget produktivitet.

Ydermere noterer Dansk Metal sig, at Kommissionen med direktivet ønsker yderligere at harmonisere reglerne i medlemslandene og dermed skabe lige konkurrence på det indre marked. Dette bakker Dansk Metal op om.

Forbrugerrådet Tænk har i forbindelse med selve AI-forordningen, som direktivet om AI-ansvar udspringer fra, at man i forordningen savner specifikke regler om forbrugernes rettigheder, herunder om indsigt, klageadgang og erstatning. Forbrugerrådet Tænk er derfor positive over for Kommissionens forslag om at supplere AI-forordningen med specifikke ansvarsregler for AI. Samtidig er det positivt, at forslaget lægger op til at gælde alle former for AI-produkter og ikke kun højrisiko produkter, som forordningen særligt regulerer.

Forsikring & Pension (F&P) har forståelse for, at Kommissionen ønsker at implementere regler, som regulerer nogle af de mere centrale elementer omkring brugen af AI, og har forstået, at motivationen bag har været et behov for at skabe sikkerhed og tryghed hos forbrugerne i forhold til virksomheders brug af AI, hvilket sikres af den kommende AI-forordning. Generelt er F&P dog af den opfattelse, at de nuværende regler omkring produktansvar ganske fint regulerer området. De planlagte ændringer af produktansvarsloven (PLD) vil også inkludere ny teknologi som AI. Styrken ved PLD er, at rammeværket er teknologi-neutralt, og dermed sikrer en level playing field, uanset hvordan et produkt fungerer.

Specifikke bemærkninger

Relation til anden lovgivning og sideløbende forslag om revisionen af produktansvarsloven

DI er som nævnt optaget af at den danske tilgang til rækken af ny regulering fra EU, herunder AI Act, AI Liability Directive, produktansvarsloven og Data Act, er koordineret og samtænkt med et stærkt fokus på balance, innovation, udvikling og rettigheder. Det gælder i særdeleshed ift. AI Act og AI Liability Directive, hvor der naturligt er en tæt sammenhæng. Forslagene skal afstemmes på tværs. I den forbindelse er det særligt relevant, at den kommende kompetente myndighed netop er samtænkt og afstemt på tværs af forslagene og vil have et stærkt fokus på netop mulighederne og innovationen i lige så høj grad som på tilsyn og rettigheder.

Forbrugerrådet Tænk bemærker, at forslaget kommer samtidig med, at revisionen af produktansvarsdirektivet (PLD) er i gang, og foreslår, at det nøje overvejes hvorvidt det vil være mere hensigtsmæssigt at lade AI-ansvarsreglerne indgå i PLD, fremfor at etablere to selvstændige regelsæt som vedrører produktansvar.

Uanset om de to regelsæt opretholdes eller bliver til ét, finder Forbrugerrådet Tænk, at ansvaret efter AI-ansvarsdirektivet sidestilles med det strengere producentansvar efter PLD. Produkter, hvori AI indgår og som kan forårsage skader kan på samme måde være farlige, som de produkter, der i dag er omfattet af PLD. Det er netop det objektive ansvar, der giver virksomhederne et incitament til at producere sikre produkter. Forbrugerrådet Tænk eftersender et endeligt politikpapir, når man har haft lejlighed til at drøfte forslaget med søsterorganisationen BEUC i Bruxelles.

F&P ser ikke noget behov for at lave særlige regler i forhold til udvalgte produkter. F&P's anbefaling er derfor, at der arbejdes for, at man ikke indfører speciallovgivning i forhold til AI, men i stedet via ændringer i PLD sikrer, at *alle* (software)produkter behandles ens. F&P er bekymrede for, at et separat regime for AI vil have den utilsigtede konsekvens, at innovation og udvikling på software-og dataområdet reelt kommer til at begrænse europæiske virksomheder i udviklingsmuligheder i forhold til andre lande. Samtidig risikerer man et bevist fravalg af AI-løsninger – selvom de vil være den teknisk optimale løsning i et givent tilfælde – fordi særreglerne pålægger teknologien unødige byrder. Det vil føre til færre nye virksomhedssatsninger og mindre innovation på området, og potentielt også højere priser på AI-baserede produkter og tjenester.

Højrisiko og ikke-højrisiko AI

DI noterer sig, at forslaget behandler både højrisiko og ikke-højrisiko AI. DI finder det svært at forstå argumentet for at have en bredere håndhævelse under dette direktiv end under AI Act og vil argumentere for, at der bør afstemmes med AI Act. Samtidig er det fortsat under forhandling, hvad højrisiko anvendelse af AI er under AI Act. DI understreger, at vi er nødt til at have fuld klarhed over definitioner i AI Act, før vi kan tage stilling til sammenhængen med AI Liability Act.

Definition af kunstig intelligens (artikel 2)

DE mener, at god regulering bør hænge sammen, og dette kræver bl.a. ensartet brug af nøglebegreber. Ift. dette forslag er definitionen på kunstig intelligens (AI) afgørende. Forslagets artikel 2(1) og (2) henviser til AI Act og den her gældende definition. Det bemærkes, at der er igangværende forhandlinger i både EU Parlamentet og Rådet, og at netop definitionen på AI fortsat diskuteres. Dertil kommer trilogforhandlingerne, og dermed er den endelige definition på AI i forordningen på nuværende tidspunkt ukendt. DE mener, at det vil være hensigtsmæssigt at afvente AI-forordningens endelige vedtagelsestekst, før der indføres ny regulering, der som nærværende forslag i så høj grad gør brug af centrale definitioner fra forordningen.

DI finder det positivt, at AI Liability Act følger AI Act definitionen af AI til trods for, at denne definition endnu ikke er fastlagt. Det er vigtigt, at AI Liability Act generelt følger andre forordninger og direktiver.

Fremlæggelse af beviser og afkræftelig formodning om manglende overholdelse (artikel 3) samt afkræftelig formodning om årsagsforbindelse i tilfælde af fejl (artikel 4)

DE støtter, at forslagens artikel 3(4) pålægger domstolene at begrænse omfanget af beviser til det nødvendige for sagen, og at domstolene specifikt pålægges at tage skridt til at sikre fortroligheden af forretningshemmeligheder.

DI finder forslagens artikel 3 og artikel 4 meget problematiske og ikke afbalancerede i forhold til producenterne. Hele præmissen for forslaget er, at det skal være nemmere at få erstatning hvis et system indeholder fejl i relation til manglende compliance. DI mener, at dette er for snævert og kan have store konsekvenser for producenten. Forslaget bør have til formål at sikre både bruger og producent. Artikel 3(5) og artikel 4(1) fremsætter ifølge DI svært afkræftelige formodninger om fejl og kausalitet. Her bør der introduceres en strammere ramme for bevis. En fejl skal kunne dokumenteres, ikke sandsynliggøres.

DI finder det stærkt problematisk at brugeren kan bede producenten fremføre al information omkring AI-systemet. Det er vigtigt for både producent og bruger at information ikke skal fremvises unødvendigt. Virksomheders forretningshemmeligheder må ikke afsløres ved fremvisning af potentielt bevismateriale, hvilket er positivt at artikel 3 (4) sætter fokus på. Det er dog stadig uklart hvorfor forslaget fremsætter tidsfrister, der giver sagsøger mulighed for alligevel at få fremført information, og hvis materialet ikke er tilstrækkeligt, kan en national ret formode fejl i AI-systemet. Dette vil være stærkt problematisk for producenten.

F&P ser en udfordring i forhold til forslagens disclosure-regler (bevisbyrde samt krav om at fremlægge dokumentation alene ved en formodning). Kravet om at en virksomhed i tilfælde af et krav skal fremlægge *relevant* dokumentation kan få den uheldige konsekvens, at virksomheder, som ser AI som en konkurrenceparameter og dermed deres løsninger som forretningshemmeligheder, eller anvender andres AI-programmer (fx leverandører fra tredjelande), ikke nødvendigvis er i stand til at leve op til dette krav. Kan eller vil man ikke fremlægge dokumentation, betyder loven endvidere, at den ikke fremlagte dokumentation skal tolkes således, at den understøtter et erstatningskrav. Grundlæggende ser F&P dette som meget uhensigtsmæssigt.

I forsikringsregi mener F&P endvidere, at ovenstående samtidig har den effekt, at virksomheder, som ikke kan eller vil fremlægge dokumentation, vil stå uden forsikringsdækning, da de ikke har levt op til kravene om at begrænse erstatningskrav. Det betyder, at virksomheder, som anvender AI som en kritisk del af sin forretning, kan have svært ved at beskytte og forsvare sig i forhold til at afklare et erstatningskravs relevans og de økonomiske konsekvenser af sådanne erstatningskrav.

9. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Der foreligger på nuværende tidspunkt ikke konkrete oplysninger om andre landes holdninger til selve forslaget.

Dog forventes en generel opbakning blandt medlemslandene til udformningen af fælles regler til at sikre, at ofre for skader forårsaget af kunstig intelligens-systemer har adgang til samme beskyttelsesniveau som ofre for andre produkter og teknologier. Samtidig forventes overordnet opbakning til tiltag, der søger at fremme udbredelsen af pålidelig kunstig intelligens for således at sikre tillid i samfundet og samtidig styrke funktionen af det indre marked. I forbindelse med forhandlingerne af kunstig intelligens-forordningen har flere lande påpeget behov for en effektiv klageadgang for borgere eller forbrugere, som er blevet påvirket negativt af et AI system. Det forventes, at disse lande vil se positivt på forslaget.

10. Regeringens foreløbige generelle holdning

Overordnet støtter regeringen ambitionen om at fastlægge fælles regler om erstatningsansvar for skader forårsaget af kunstig intelligens-systemer, herunder forslaget til håndtering af sådanne krav. Regeringen finder det vigtigt, at der fastsættes et højt harmoniseringsniveau, således at de samme regler for ansvar og kompensation gælder på tværs af EU for at sikre lige konkurrencevilkår mellem danske og europæiske virksomheder og et højt forbrugerbeskyttelsesniveau.

Regeringen finder det centralt, at forslaget bidrager til en ansvarlig og etisk anvendelse af kunstig intelligens-løsninger og dataene bag disse. Regeringen støtter tiltag til at fremme udbredelsen af pålidelig kunstig intelligens ved at give udbydere incitamenter til at forebygge skader og sikre ansvarlighed.

Regeringen ser positivt på etableringen af et minimumbeskyttelsesniveau for borgere og virksomheder i EU, samt sikre en mere proportional adgang til erstatning i forbindelse med skader forårsaget af kunstig intelligens-systemer.

I den anledning bakker regeringen op om, at domstole får mulighed for at pålægge udviklere, udbydere mv. en pligt til at fremlægge relevant dokumentation om højrisiko kunstig intelligens-systemer, der er mistænkt for at have forvoldt skade mod brugeren.

Regeringen finder det centralt, at centrale begreber i forslaget (f.eks. bestemmelserne om afkræftelig formodning) klarlægges. Regeringen finder det derudover vigtigt, at myndighederne ikke pålægges unødige omkostninger i forbindelse med den årlige rapportering. Derudover finder regeringen det vigtigt at sikre bedst muligt samspil med de generelle produktansvarsregler til gavn for myndigheder, virksomheder og forbrugere.

11. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg.

Sagen har ikke tidligere været forelagt Folketinget Europaudvalg